

„THEOLOGIA DEUTSCH“
VE SVÉM PŮVODNÍM KONTEXTU
I DĚJINNÉM PŮSOBNÍ
[*Martin Wernisch*]

[I]

Původní kontext

Předpoklady

1. Mystika (*Základní problém pojetí*) 17
2. „Německá mystika“ (*Výzva německého jazyka – Eckhart – Zápas „Božích přátel“ se „svobodnými duchy“ – Rezignace „devotio moderna“ – Seuse a Tauler*) 20

Tajemství vzniku

3. Otázka autorství (*Poloviční anonymita – „Frankforter“ – Němečtí rytíři mezi Mohanem, Pruskem a českým pomezím*) 32
4. Záhada času sepsání (*Zmatek bezradných – Rané a pozdní datování – Nápořád' obsahu – Řeč citovaných autorit – Scotismus? – Jazykové příznaky*) 37

[II]

Dějinné působení

Martin Luther a mystika

5. Zveřejnění tiskem (*Úsvit reformace – Částečné a úplné vydání – Jejich místo v počátcích Lutherovy tvorby – Předmluvy: titul knihy a zařazení mezi přední autority*) 53
6. Luther a mystika? (*Metodologické obtíže – Vyloučení krajností – Ani dělení na dvě fáze nedostačí – Diferencovanější ptaní*) . . . 63
7. Luther a mystikové (*Kontemplativní labyrint – Staupitz – Pseudo-Dionysius – Bonaventura – Bernard z Clairvaux – Gerson – Tauler*) 68

8. Mystika v Lutherově teologii (*Christocentrismus – Mystik Slova – Unio mystica skrze ospravedlňující víru – Monergisma – Vytržení do třetího nebe – Rovnovážnost syntézy*)
 9. Roztržka mezi Lutherem a „blouznivci“ (*Obrana reformacího kursu před jednostranností radikálů – Co říká Lutherovo odmlčení*)
- Od reformace k dnešku**
10. Spiritualisté reformačního času (*Spiritualismy – Karlstadt – Müntzer – Denckův okruh a hutouští novokřtělci – Joris – Schwenckfeld – Franck – Castellio*)
 11. Konfesijní církve reformační doby (*Reformovaný směr – Calvin – Farel – Weyer – Protireformace – Luterství v čase „Formule svornosti“*)
 12. Kompromitace mystiky v ortodoxním luterství (*Weigel – Dědicové – Reakce mezi ortodoxy*)
 13. Rehabilitace mystiky v ortodoxním luterství (*Arndt – Gerhard – Locus de unione mystica – Carpzov a Buddeus – Scriver*)
 14. „Mystický věk protestantismu“ (*Přes hranice – Komenský – Böhme – Franckenberg – Czepko – Scheffler – Hoburg – Marburšský případ – Nizozemí – Anglie – Poivet*)
 15. Od pietismu k „liberální“ teologii (*Spener – Separatismus – Metodismus – Racionalisté a „probuzenci“ – Ritschlův „liberalismus“ – Schleiermacherovo „prostředkování“ – Bunsen a spol.*)
 16. Mezi novou ortodoxií a sekularismem (*„Theologie Slova“ – Otto a Tillich – Schopenhauer a „leví hegeláni“ – Nacionalisté a nacisté*)
 17. Snahy o stanovení autentického textu (*Novodobí editoři – Nálezy rukopisů – Otevřená cesta*)
- Z další literatury k prohlubujícímu studiu*

THEOLOGIA DEUTSCH
[THEOLOGIA GERMANICA]

<i>Lutherova předmluva k vydání z roku 1516</i>	173
<i>Lutherova předmluva k vydání z roku 1518</i>	175
Prolog	177
1. Co je dokonalé a co částečné a kterak se odkládá částečné, přichází-li dokonalé	177
2. Co je hřích a že si člověk nemá přivlastňovat žádné dobro, neboť to náleží jedině pravému Dobru	178
3. Kterak pád člověka a jeho odvrácení musí být napraveny jako pád Adamův	179
4. Kterak člověk dochází pádu vinou svého přivlastňování, když si přivlastňuje něco dobrého a zasahuje Bohu do jeho slávy	180
5. Jak třeba chápat to, že máme být bez jakéhokoli způsobu, bez vůle, bez lásky, bez touhy, bez vědění a tak dále	180
6. Kterak je třeba milovat ze všeho nejvíc to nejlepší a nejvznešenější, a jen proto, že je nejlepší	181
7. O dvou duchovních očích, jimiž člověk hledí do věčnosti a do času, a kterak jedno překáží druhému	182
8. Kterak duše člověka může předem okusit něco z věčné blaženosti po čas svého pobytu v těle	183
9. Kterak je pro člověka užitečnější a lepší, aby si všímal toho, co s ním chce Bůh učinit nebo k čemu jej chce použít, než aby věděl, co kdy Bůh učinil nebo učiní se všemi tvory; a kterak blaženost záleží jedině na Bohu a jeho dílech, a nikoli na stvoření	183

10. Kterak dokonalí netouží po ničem jiném, než aby mohli být věčnému Dobru tím, čím je člověku jeho ruka, a kterak jsou zbaveni strachu z pekla i touhy po království nebeském	184
11. Kterak je spravedlivý v čase postaven doprostřed pekel a nenalézá útěchy; a kterak je z tohoto pekla vzat a postaven do království nebeského, v němž nezná zármutku	185
12. Co je pravý, skutečný, vnitřní klid, jež Kristus zanechal svým učedníkům. Kterak člověk dává příliš brzy výhost obrazům. O třetích milostech, jež člověka vedou k dokonalosti	187
13. Kterak všichni lidé v Adamovi zemřeli a v Kristu znovu ožili, jakož i o pravé poslušnosti a o neposlušnosti	188
14. Co je člověk starý a co člověk nový	189
15. Kterak si člověk nemá přivlastňovat dobro, leč má se vinit ze zla, jež učinil	191
16. Kterak Kristův život je tím nejlepším a nejvznešenějším životem, jaký kdy byl a být může, kdežto bezstarostné, falešné, volné žití je ze všeho nejhorší	191
17. Kterak pravého světla a Kristova života nelze dosáhnout spoustou otázek a čtením ani vysokým přirozeným uměním a rozumem, leč tím, že se člověk odřekne sebe sama i všech věcí	192
18. Protože Kristův život je veškeré přirozenosti a svojnosti ze všeho nejtrpčí, nechce jej přirozenost na sebe vzít a chápe se raději žití bezstarostného, falešného, což je jí nejvíc příjemné a milé	193
19. Kterak Boží přítel ve vnějším životě činí svolně vše, co být má a musí, a o ostatní věci se nestará	193
20. Kterak Duch Boží tu a tam posedne člověka a uchvátí jej, a totéž činívá zlý duch	194
21. Kdo chce strpět Boha a být ho poslušen, musí strpět všechno, to jest Boha, sebe sama i všechna stvoření, a ve všem musí být poslušen způsobem trpným a někdy i činným	195
22. Čtyř věcí je potřebí k tomu, aby člověk dokázal přijímat božskou pravdu a byl uchvácen Božím Duchem	196
23. O dvou nedobrych plodech rostoucích ze semene zlého ducha, to jest o dvou sestrách, jež bývají rády pospolu. Jedna	

sluje duchovní bohatství a pýcha, druhá pak nespořádaná falešná svoboda	197
24. O chudobě ducha a pravé pokoře, a jak poznat ty, kdo jsou spravedliví, řádní a vpravdě svobodní, osvobození pravdou samou	198
25. Kterak rozumět tomu, praví-li Kristus, že je třeba všechno opustit a ztratit, a v čem záleží pravé sjednocení s božskou vůlí	200
26. Kterak po sjednocení s božskou vůlí vnitřní člověk stane nepohnutý, zatímco člověk vnější se hýbe sem a tam	201
27. Kterak člověk do své smrti nemůže dosáhnout toho, aby byl navenek prost všeho utrpení a nepohnutý	202
28. Kterak může člověk překročit všechny způsoby, řád, zákony, přikázání a tak podobně	203
29. Kterak nemáme život Kristův odkládat, nýbrž posilovat a naplňovat až do smrti	204
30. Kterak je Bůh pravé, jednoduché, dokonalé Dobro, kterak je světlem, rozumem a všemi ctnostmi a jak je třeba toto nejvyšší a nejlepší Dobro ze všeho nejvíc milovat	205
31. Kterak ve zbožštělém člověku je láska ryzí a nesmíšená, a tato láska chce všem tvorům činit blaho a jen to nejlepší	206
32. Má-li člověk dospět k tomu nejlepšímu, musí opustit svou vlastní vůli, a pomáhá-li mu kdo k jeho vlastní vůli, pomáhá mu k tomu nejhoršímu	207
33. Kterak ve zbožštělém člověku je pravá, do samého základu sahající, bytostná pokora a duchovní chudoba	208
34. Kterak nic není proti Bohu, leda hřích, a co je to hřích	209
35. Kterak do Boha, nakolik je Bohem, nemůže proniknout zármutek, trápení, nelibost ani nic podobného, do zbožštělého člověka však ano	210
36. Kterak má člověk brát na sebe život Kristův z lásky, nikoli pro nějakou odměnu, a nikdy se ho nemá zříkat a odkládat jej	211
37. Kterak Bůh chce, aby v tvorstvu byl řád, způsoby, míra a tak dále, neboť bez stvoření je mít nemůže; a kterak jsou čtyři druhy lidí, kteří jednají podle řádu, zákona a určitých způsobů a řídí se jimi	212
38. Dobré naučení o falešném světle a co je mu vlastní	213

39. Kterak je a nazývá se zbožštělý člověk ten, kdo je prozářen božským světlem a roznícen věčnou božskou láskou, a kterak světlo a poznání nic nezmohou bez lásky	217
40. Zdali je možné, aby někdo Boha poznal, a přitom ho nemiloval, a kterak je dvojí světlo a láska, pravá a falešná	218
41. Podle čeho lze poznat pravého zbožštělého člověka a co mu náleží; a též, co náleží falešnému světlu či falešnému svobodnému duchu	220
42. Kterak nic není proti Bohu, krom vlastní vůle; a kdo hledá své nejlepší jako něco svého, ten je nenalézá; a též, kterak člověk sám od sebe neví a nedokáže nic dobrého	223
43. Kde je Kristův život, tam je i Kristus, a kterak Kristův život je životem nejlepším a nejvznešenějším, jaký kdy byl a být může	224
44. Kterak jedině v Bohu je plná spokojenost a klid, a v žádném stvoření; a kdo chce být Boha poslušen, musí být trpně poslušen všech, a kdo chce milovat Boha, musí milovat všechny věci v Jednom	225
45. Zda máme milovat i hříšch, máme-li milovat vše	226
46. Kterak je něčemu o božské pravdě nejprve třeba věřit, dříve než člověk dojde pravého vědění a zkušeností	227
47. O vlastní vůli a kterak Lucifer a Adam odpadli od Boha vinou své vlastní vůle. Kterak je tento čas rájem a předměstím království nebeského a člověku v něm není zapovězeno nic než jediný strom, to jest vlastní vůle	227
48. Proč Bůh stvořil vlastní vůli, je-li mu tak protivná	228
49. Kterak třeba chápat ona dvě slova, jež pravil Kristus, totiž: „Nikdo nepřichází k Otci než skrze mne“, a dále: „Nikdo nemůže přijít ke mně, jestliže ho nepřitáhne Otec.“	229
<i>Tato naučení pokračují v dalších sedmi kapitolách až do konce</i>	
<i>Poznámky</i>	237
<i>Ediční poznámka</i>	255
<i>Jmenný rejstřík</i>	257